

УДК 378.04:364]:376-056.26

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-1\(190\)-77-82](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-1(190)-77-82)

Казачінер Олена

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-4842-3857>

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ВАЛЕОСУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

- A** Розроблено зміст навчальної дисципліни «Валеологічний супровід осіб з вадами психофізичного розвитку» у системі професійної підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» як необхідного складника цієї підготовки. Мета викладання цієї навчальної дисципліни полягає у формуванні готовності майбутнього вчителя використовувати набуту сукупність знань, умінь і навичок для забезпечення розв'язання проблеми збереження здоров'я осіб з вадами психофізичного розвитку, порушення якого полягає в наявності різноманітних порушень психічного розвитку, малорухомості, уповільненості всіх рухів або рухової гіперактивності, занепокоєнні, моторної скутості, швидкої втомлюваності, недостатньої концентрації уваги, дратівливості, лабільності емоційної сфери, загальної ослабленості, недорозвитку дрібної моторики, порушенні зорово-моторної координації, відсутній чи слабо вираженій ізольованій, диференційованій предметно-маніпулятивній діяльності, внаслідок недосконало розвиненої артикуляційно-м'язової системи – порушенні мовленнєвої та комунікативної функції тощо. Визначено зміст навчальної дисципліни за модулями та темами: модуль 1 «Валеологічна діяльність у закладі освіти»; модуль 2 «Використання здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі для навчання, виховання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами».

Предмет подальших наукових пошуків у напрямі окресленої проблеми ми вбачаємо в детальнішому описі змісту лекційних, семінарських занять, форм, методів і прийомів їхнього проведення (аналіз відеофрагментів, прикладів ситуацій, обговорення змісту кіно- та мультиплікаційних фільмів, розроблення фрагментів занять / уроків, аналіз даних щодо проблем, пов'язаних зі здоров'ям дітей тощо), описі завдань для самостійної роботи, наведенні прикладів тестових завдань тощо.

Ключові слова: майбутні фахівці; спеціальна освіта; валеологія; валеопедагогіка; валеологічний супровід; діти з особливостями психофізичного розвитку; діти з особливими освітніми потребами

- S** **Kazachiner Olena. Preparation of Future Specialists for Providing Valeological Support for Children with Psychophysical Peculiarities.**

The content of the discipline «Valeological Support for Persons with Disabilities in Psychophysical Development» was worked out in the system of professional teaching future specialists in specialty 016 «Special Education» as a necessary component of this training. The purpose of teaching this discipline is to form the willingness of a future teacher to use the acquired combination of knowledge, skills and abilities to provide a solution to the problem of maintaining people's with impaired psychophysical development health, the presence of which consists in various mental development disorders, inactivity, slowdown of all movements or motor hyperactivity, anxiety, motor stiffness, rapid fatigability, lack of attention, irritability, lability of the emotional sphere, general weakness, underdevelopment of fine motor skills, impaired visual-motor coordination, differentiated subject-manipulative activity, as a result of an imperfectly developed articulation -muscular system – violation of speech and communicative function, etc. The content of the discipline is determined by modules and topics: module 1 «Valeological activity in educational institution», module 2 «The use of health-saving technologies in the educational process for children with special educational needs' teaching, upbringing and development».

We see the subject of further scientific searches in the direction of the indicated problem in a more detailed description of the content of lectures, seminars, forms, methods and techniques for their implementation (analysis of video fragments, examples of situations, discussion of the content of films and cartoons, making fragments of classes / lessons, data analysis on problems related to children's health, etc.), description of tasks for independent work, giving examples of test tasks, etc.

Key words: Future specialists, special education; valeology; valeopedagogy; valeological support; health; children with psychophysical peculiarities; children with special educational needs

Казачінер Олена Семенівна, докторка педагогічних наук, доцентка кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Kazachiner Olena, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Human Health, Rehabilitation and Special Psychology of G.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

E-mail: kazachiner1978@gmail.com

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями.

Проблема збереження й зміцнення здоров'я дітей є надзвичайно важливою для розв'язання сучасних проблем освіти, оскільки саме система освіти формує особистість, від якої залежить майбутнє країни. Серед пріоритетних напрямів роботи сучасної системи освіти виокремлюють такі, як: утвердження здорового способу життя серед дітей і молоді, діагностика негативних виявів у поведінці школярів, створення умов для подальшої особистісної самореалізації дітей.

Діти з особливостями психофізичного розвитку є найуразливішою категорією, у яких спостерігається широкий спектр проблем, пов'язаних зі станом їхнього здоров'я (різноманітні порушення психічного розвитку, малорухомість, уповільненість усіх рухів або рухова гіперактивність, занепокоєння, моторна скутість, швидка втомлюваність, недостатня концентрація уваги, дратівливість, лабільність емоційної сфери, загальна ослабленість, недорозвиток дрібної моторики, порушення зорово-моторної координації, відсутня чи слабо виражена ізолювана, диференційована предметно-маніпулятивна діяльність, внаслідок недосконало розвиненої артикуляційно-м'язової системи – порушення мовленнєвої та комунікативної функції тощо), про що має знати педагог та обов'язково враховувати й коригувати це під час навчання, виховання та розвитку таких дітей.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій, на які спирається автор. Різноманітні питання, пов'язані з висвітленням особливостей стану здоров'я дітей, зокрема з особливими освітніми потребами, та його формування і збереження були предметом досліджень таких науковців: А. Альшиної (корекція рухових функцій молодших школярів із відхиленнями розумового розвитку) [1]; Р. Іваницького (функціональний стан опорно-рухового апарату дітей середнього шкільного віку з вадами слуху) [6]; С. Савлюк (оцінка функціонального стану дітей 6–10 років із депривацією зору) [11]; Я. Філак (засоби фізичної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з кіфотичним порушенням постави) [14]; О. Бобак, Л. Смеречак (особливості соціально-педагогічної роботи з батьками дітей з обмеженими функціональними можливостями) [4]; А. Вілчковська (організацію та зміст занять із музикотерапії для дітей 6–10 років, які мають психосоматичні захворювання) [5] та ін.

Сутність поняття «здоров'язбережувальне середовище» вивчала О. Момот [7], створення здоров'язбере-

жувального середовища в закладі освіти – Л. Антонюк [2], організацію здоров'яспрямованої діяльності навчального закладу – Н. Панькова [10] та ін.

Питання професійної підготовки майбутніх учителів до виховання соціально здорових підлітків було предметом наукових пошуків В. Бабич [3], теоретико-методологічних основ підготовки вчителя основ здоров'я в Україні – С. Страшка [13], підготовки майбутнього вчителя до формування духовного здоров'я молодших школярів – Н. Науменко [8], розвитку пізнавальної активності майбутніх учителів початкових класів при вивченні «Методики навчання основам здоров'я» – Л. Сливки [12], збереження здоров'я школярів – Ю. Небесного, І. Воробйової [9] та ін.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття.

Проте аналіз науково-педагогічних праць свідчить про брак таких, що присвячені професійній підготовці майбутніх фахівців до здійснення валеологічного супроводу дітей саме з особливостями психофізичного розвитку. Таким чином, постає нагальне питання розроблення відповідного змісту навчальної дисципліни «Валеологічний супровід осіб з вадами психофізичного розвитку» в системі професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта», як необхідного складника цієї підготовки.

Мета статті полягає у представленні змісту цілісної навчальної дисципліни «Валеологічний супровід осіб з вадами психофізичного розвитку» в системі професійної підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» як необхідного складника цієї підготовки.

Викладення основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Метою викладання навчальної дисципліни «Валеологічний супровід осіб з вадами психофізичного розвитку» полягає у формуванні готовності майбутнього вчителя використовувати набуту сукупність знань, умінь і навичок для забезпечення розв'язання проблеми збереження здоров'я осіб з вадами психофізичного розвитку.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Валеологічний супровід осіб з вадами психофізичного розвитку» є:

- усвідомлення концептуальних основ валеологічного супроводу осіб з вадами психофізичного розвитку;

- формування чітких і обґрунтованих уявлень про взаємодію і взаємозв'язок усіх складників здоров'я, про стратегію і тактику його збереження та покращення в дітей з особливими освітніми потребами;

- оволодіння спеціальними методами валеологічної роботи (методи валеологічної діагностики, профілактики, реабілітації) поряд із загальнопедагогічними формами, методами та прийомами навчання та виховання;

- опанування комплексу заходів, спрямованих на диференціацію та індивідуалізацію методів навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами;

- формування здібностей ідентифікації небезпек й оцінювання ризиків та готовності застосування професійних знань, умінь і навичок для мінімізації наслідків і поліпшення валеологічного супроводу освітнього процесу, в тому числі для дітей з особливими освітніми потребами.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні *знати*:

- понятійно-термінологічний апарат дисципліни;
- нормативні документи і закони України про забезпечення валеологічного супроводу осіб з вадами психофізичного розвитку;

- алгоритм розроблення та реалізації системи заходів, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я дітей з особливими освітніми потребами;

- особливості організації освітнього процесу для поліпшення здоров'я дітей з вадами психофізичного розвитку;

- комплекс заходів, спрямованих на диференціацію та індивідуалізацію методів навчання та виховання, серед яких поряд із педагогічними методами навчання та виховання треба застосовувати спеціальні методи валеологічної роботи;

- чинники, що впливають на здоров'я та психофізичний розвиток дітей з особливими освітніми потребами;

- зміст та особливості використання валеологічних і здоров'язбережувальних технологій під час вивчення предметів шкільного курсу дітьми з особливостями психофізичного розвитку;

- алгоритм і методи моделювання та прогнозу впливу валеологічного супроводу на організацію освітнього процесу для осіб з вадами психофізичного розвитку;

- методи контролю й управління валеологічним супроводом осіб з вадами психофізичного розвитку;

- індивідуально-типологічні особливості стану здоров'я різних категорій дітей з особливими освітніми потребами для забезпечення педагогом їхнього ефективного навчання, виховання та розвитку;

- найефективніші форми, методи та засоби валеологічного супроводу;

- вимоги до сучасного педагога як активного суб'єкта організації та реалізації валеологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами;

- інструментарій педагогічного аналізу, моделювання, проектування здоров'язбережувальної діяльності й валеологічного супроводу осіб з вадами психофізичного розвитку на різних етапах навчання.

Повинні вміти:

- ідентифікувати основні особливості валеологічного супроводу;

- ефективно користуватися законодавчими і нормативно-правовими документами в галузі валеологічного супроводу осіб з вадами психофізичного розвитку;

- розробляти систему заходів, спрямованих на забезпечення, збереження та зміцнення здоров'я дітей з особливими освітніми потребами;

- формулювати практичні пропозиції щодо поліпшення здоров'я дітей з особливими освітніми потребами в освітньому процесі;

- брати участь у створенні інклюзивного та здоров'язбережувального освітнього середовища;

- коректно здійснювати вибір методів оцінювання ефективності діяльності педагога щодо валеологічного супроводу осіб з вадами психофізичного розвитку;

- розробляти освітню траєкторію дитини з особливими освітніми потребами відповідно до її індивідуально-типологічної характеристики;

- здійснювати психолого-педагогічний супровід адаптації дітей з особливими освітніми потребами до умов навчання;

- застосовувати здоров'язбережувальні технології до організації й реалізації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами на етапах шкільного навчання;

- здійснювати моделювання валеологічного супроводу профільного й професійного супроводу дітей з особливими освітніми потребами;

- оцінювати результативність реалізації моделей валеологічного супроводу осіб з вадами психофізичного розвитку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС (90 годин).

Результати дослідження полягають у визначенні нами змісту навчальної дисципліни за модулями та темами.

Змістовий модуль 1. Валеологічна діяльність у закладі освіти

Тема 1.1. Валеологічний супровід осіб з вадами психофізичного розвитку. Валеологічний супровід осіб з вадами психофізичного розвитку: основні дефініції дисципліни. Поняття валеологічної діяльності як такої, що спрямована на створення умов в закладі освіти для оздоровлення учасників освітнього процесу на основі їхнього навчання керування власним здоров'ям у валеологічно правильно побудованому просторі освітньої установи, результатом якої стає зміна ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточуючих. Валеологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами як особливий вид спеціально організованої професійної валеолого-педагогічної діяльності, що полягає у виявленні, розкритті та розв'язанні проблем здоров'я цієї категорії учнів, з використанням валеологічних технологій. Законодавчі

та нормативно-правові документи в галузі валеологічного супроводу осіб з вадами психофізичного розвитку. Діяльність валеологічної служби в системі освіти.

Тема 1.2. Індивідуалізація та диференціація методів навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами. Комплекс заходів, спрямованих на диференціацію та індивідуалізацію методів навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами. Спеціальні методи валеологічної роботи: методи валеологічної діагностики, профілактики, реабілітації. Принципи та моделі внутрішньошкільного валеологічного управління. Валеологічний моніторинг у системі управління процесом навчання дітей з особливими освітніми потребами. Урахування вікових особливостей формування цінності здоров'я та здорового способу життя дітей з особливостями психофізичного розвитку. Умови навчання як чинник, що впливає на здоров'я та психофізичний розвиток дитини з особливими освітніми потребами. Комплексний моніторинг показників здоров'я, адаптації й розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 1.3. Валеологічний супровід освітнього процесу. Валеологічний аналіз освітнього процесу – детальний розгляд методів, умов, компонентів та етапів освітнього процесу з позицій фундаменту для формування здоров'я людини. Валеологічний аналіз уроку – аналіз мети, завдань, умов, педагогічних технологій, результативності уроку, динаміки станів і працездатності суб'єктів освітнього процесу, зокрема дітей з особливими освітніми потребами. Технологія валеологічного супроводу освітнього процесу – використання шкільного, районного (міського) центрів здоров'я й розвитку для проведення різних оздоровчих заходів, що спрямовано на створення системи формування здорового способу життя школярів. Валеологічна освіта дітей і підлітків. Валеологічні технології в режимі навчального дня. Формування своєчасних знань про здоров'я та здоровий спосіб життя на предметах гуманітарного й природничо-наукового циклів. Система фізкультурно-оздоровчої роботи в школі. Соціально-психологічний аспект здоров'я (психологічна адаптація особистості в різних ситуаціях залежно від індивідуально-типологічної особливості особистості та її розвитку). Аналітичний, прогностичний, діагностичний блоки здоров'я (корекція освітнього процесу з метою підвищення якостей навчання й збереження здоров'я). Консультативний блок для батьків, педагогів (проведення консультацій із питань здоров'я).

Тема 1.4. Технологія паспортизації стану здоров'я учнів. Програми здоров'я у школі, класах, родині. Паспортизація стану здоров'я учнів як унікальна технологія їхнього оздоровлення. Вибір показників Паспорта здоров'я. Аналітична робота за даними паспортів здоров'я індивідуально, в класах, школах. Змагання за станом здоров'я. «Стежки здоров'я» в школі та ЗДО. Дозування оптимальних фізичних навантажень.

Змістовий модуль 2. Використання здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі для навчання, виховання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами

Тема 2.1. Суть та зміст здоров'язбережувальних технологій. Сутність і зміст здоров'язбережувальних технологій. Підходи до класифікації здоров'язбережувальних технологій за О. Ващенко: здоров'язбережувальні; оздоровчі; технології, спрямовані на розв'язання завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів; технології навчання здоров'я; виховання культури здоров'я. Вимоги до застосування здоров'язбережувальних технологій на уроках в інклюзивному класі: врахування періодів працездатності учнів; урахування вікових і фізіологічних особливостей дітей; наявність емоційних розрядок; чергування пози з урахуванням видів діяльності; використання оздоровчо-фізкультурних пауз на уроках. Грамотно складений розклад уроків, використання вчителями на уроках і на перервах прийомів рухової активності, нейтралізації стресів, організації гарячого харчування, зв'язок навчального матеріалу з життям, набуття учнями валеологічних та екологічних знань як невід'ємного складника навчання, виховання та розвитку дітей з ООП. Напрями реалізації здоров'язбережувальних технологій на уроках: позитивна мотивація діяльності; виконання завдань із валеологічним змістом; використання статистичних методів аналізу; врахування індивідуальних стилів і можливостей навчання учнів; забезпечення на уроці умов для рухової активності учнів, гімнастики для очей, пауз психоемоційного розвантаження.

Тема 2.2. Особливості застосування оздоровчих технологій до дітей з особливими освітніми потребами. Фізичний складник загального здоров'я дитини з ООП. Характерні особливості різноманітних порушень психічного розвитку дітей із вадами. Робота міждисциплінарної команди з метою ефективного впровадження оздоровчих технологій у контексті освітнього процесу. Вплив комплексного застосування медичних і психолого-педагогічних заходів на формування корекційно-виховного освітнього простору. Модель формування навчально-оздоровчого простору дитини з особливими освітніми потребами. Моніторинг стану здоров'я учнів з особливими освітніми потребами. Оптимізація рухового режиму дітей. Фізкультхвилинки, фізкультпаузи, гімнастика (зорова, дихальна, пальчикова); комплекс розвивальних, загальних і спеціальних вправ ЛФК; релаксаційні хвилинки; динамічні паузи. Правильне використання фізичних вправ – ефективний засіб збереження та зміцнення здоров'я дитини з психофізичними порушеннями. Загальні правила та вимоги до проведення фізкультхвилин із залученням дітей з особливими освітніми потребами. Застосування різноманітних засобів оздоровчих технологій: музикотерапії, арт-терапії, казкотерапії,

кольоротерапії. Охоронні режими в спеціальних школах як здоров'язбережувальні технології.

Тема 2.3. Теоретичні аспекти застосування здоров'язбережувальних технологій на уроках у класі, де навчаються діти з особливими освітніми потребами. Планування та проведення уроку. Вимоги до організації освітньої діяльності за Л. Омельченко: аналіз педагогом свого методичного арсеналу щодо відповідності принципам здоров'язбережувальної педагогіки; врахування природних біоритмів, індивідуальних особливостей учнів під час організації освітнього процесу; забезпечення оптимального співвідношення між фізичним та інформаційним обсягом уроку без інтелектуального перевантаження; обґрунтоване планування із точки зору збереження здоров'я, кількості та видів методів навчання, частоту та чергування різних видів навчальної діяльності з урахуванням своєчасного спостереження початку фаз неповної компенсації, сталого зниження працездатності учнів; забезпечення оперативного прямого та зворотного зв'язку в управлінні освітнім процесом: психологічний вплив на учня, передавання інформації, вміння стимулювати мотивацію школярів; включення елементів здоров'язбережувальної педагогіки до змісту уроку; використання з максимальною можливістю методів активного навчання; стимулювання учнів до продуктивної тематичної комунікації та творчості; дотримання санітарно-гігієнічних вимог до організації та проведення уроку, проведення фізкультхвилинок та пауз загального і спеціального впливу тощо.

Тема 2.4. Класифікація порушень рухової сфери дітей з особливостями психофізичного розвитку різних категорій. Рухова сфера людини як система взаємозалежностей і взаємозв'язків різних психофізіологічних функцій. Рухові порушення в дітей та їхньої класифікації. Теоретико-методологічні підходи до коригування, габілітації та реабілітації порушень рухової сфери. Моторно-вісцеральна регуляція діяльності організму людини (М. Могендович).

Тема 2.5. Технології оздоровлення учнів при зоровій та нервово-психічній утомі. Технології Б. Сермеєва, В. Базарного, В. Ковальова. Екологічний буквар. Створення загальношкільного режиму оздоровлення дітей. Фарбування стін, повітрообмін у класі, світловий коефіцієнт та інші показники оздоровлення учнів.

Тема 2.6. Рухові оздоровчі технології. Технологія навчання грамоти дітей засобами загальної та дрібної моторики. Рухові режими, спрямовані на розвиток основних фізичних якостей людини. Їхній вплив на психосоматичні функції дитини.

Висновки з даного дослідження. У зв'язку з проблемами сьогодення, що полягають у різкому збільшенні в закладах загальної середньої освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку, виникає нагальна потреба в піклуванні про їхнє здоров'я та відповідній якій професійній підготовці фахівців.

Нами представлено зміст навчальної дисципліни «Валеологічний супровід осіб з вадами психофізичного розвитку» в системі професійної підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» як необхідного складника цієї підготовки.

Мета викладання цієї навчальної дисципліни полягає у формуванні готовності майбутнього вчителя використовувати набуту сукупність знань, умінь і навичок для забезпечення розв'язання проблеми збереження здоров'я осіб з вадами психофізичного розвитку, порушення якого полягає в наявності різноманітних порушень психічного розвитку, малорухомості, вповільненості усіх рухів або рухової гіперактивності, занепокоєнні, моторна скутості, швидкій утомлюваності, недостатній концентрації уваги, дратівливості, лабільності емоційної сфери, загальної ослабленості, недорозвитку дрібної моторики, порушенні зорово-моторної координації, відсутній чи слабо вираженій ізольованій, диференційованій предметно-маніпулятивній діяльності, внаслідок недосконало розвиненої артикуляційно-м'язової системи – порушенні мовленнєвої та комунікативної функції тощо. Нами було визначено зміст навчальної дисципліни за модулями та темами.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в детальнішому описі змісту лекційних, семінарських занять, форм, методів і прийомів їхнього проведення (аналіз відеофрагментів, прикладів ситуацій, обговорення змісту кіно- та мультиплікаційних фільмів, розроблення фрагментів занять / уроків, аналіз даних щодо проблем, пов'язаних зі здоров'ям дітей тощо), опису завдань для самостійної роботи, наведенні прикладів тестових завдань тощо.

📖 Список використаних джерел

1. Альошина А. І., Бичук О. І., Альошина А. О. Теоретичні аспекти корекції рухових функцій молодших школярів із відхиленнями розумового розвитку в процесі фізичного виховання. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2015. № 4. С. 136–140.
2. Антонюк Л. В. Формування здоров'язбережувального середовища в навчальному закладі. *Основи здоров'я*. 2014. № 4. С. 6–9.
3. Бабич В. І. Професійна підготовка майбутніх учителів до виховання соціально здорових підлітків: теорія і практика : монографія. ДЗ «Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка». Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 487 с.
4. Бобак О. Б., Смеречак Л. І. Особливості соціально-педагогічної роботи з батьками дітей з обмеженими функціональними можливостями. *Імідж сучасного педагога*: електрон. наук. фаховий журнал. 2017. № 8. С. 48–50.
5. Вілчківська А. Організація та зміст занять із музикотерапії, спрямованих на профілактику та лікування психосоматичних захворювань у дітей 6–10 років. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2017. № 1. С. 141–146.
6. Іваницький Р., Альошина А. Функціональний стан опорно-рухового апарату дітей середнього шкільного віку з вадами слуху. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2018. № 3. С. 100–106.
7. Момот О. О. Сутність поняття «здоров'язбережувальне середовище» вищого навчального закладу. *Імідж сучасного педагога*. 2016. № 6. С. 31–33.
8. Науменко Н. В. Підготовка майбутнього вчителя до формування духовного здоров'я молодших школярів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2016. 20 с.
9. Небесний Ю., Воробйова І. Збереження здоров'я школярів – одна з найважливіших проблем сьогодення. *Основи здоров'я та фізична культура*. 2012. № 10. С. 5.

10. Панькова Н. Організація здоров'яспрямованої діяльності навчального закладу. *Директор школи*. 2013. № 4. С. 1–5.
11. Савлюк С. П. Оцінка функціонального стану дітей 6–10 років із депривацією зору в процесі фізичного виховання. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2016. № 3. С. 66–71.
12. Сливка Л. Розвиток пізнавальної активності майбутніх вчителів початкових класів при вивченні «Методики навчання основам здоров'я». *Молодь і ринок*. 2015. № 2. С. 89–92.
13. Страшко С. Теоретико-методологічні основи підготовки вчителя основ здоров'я в Україні. *Імідж сучасного педагога*. 2011. № 8–9 (117–118). С. 48–53.
14. Філак Я. Ф. Засоби фізичної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з кифотичним порушенням постави. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2016. № 2. С. 76–82.

References

1. Aloshyna, A. I., Bychuk, O. I., & Aloshyna, A. O. (2015). Teoretychni aspekty korektsii rukhovyykh funktsii molodshykh shkoliariv iz vidkhyleniamy rozumovoho rozvytku v protsesi fizychnoho vykhovannia [Theoretical aspects of the correction of the motor functions of younger students with intellectual developmental disabilities in the process of physical education]. *Fizyczne vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi [Physical Education, Sports and Health Culture in Modern Society]*, 4, 136-140 [in Ukrainian].
2. Antoniuk, L. V. (2014). Formuvannia zdorov'iazberezhuvalnoho seredovyscha v navchalnomu zakladi [Formation of a health-saving environment in an educational institution]. *Osnovy zdorov'ia [Health Basics]*, 4, 6-9 [in Ukrainian].
3. Babych, V. I. (2015). *Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv do vykhovannia sotsialno zdorovykh pidlitkiv: teoriia i praktyka [Vocational Training of Future Teachers for the Education of Socially Healthy Adolescents: Theory and Practice]: monohrafiia*. DZ "Luhan. nats. un-t im. T. Shevchenka". Kharkiv: Shchedra sadyba plius [in Ukrainian].
4. Bobak, O. B., & Smerechak, L. I. (2017). Osoblyvosti sotsialno-pedahohichnoi roboty z batkamy ditei z obmezhenymy funktsionalnymy mozhyvostiamy [Features of social and pedagogical work with parents of children with disabilities]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of the modern teacher]*, 8, 48-50 [in Ukrainian].
5. Vilchkovska, A. (2017). Orhanizatsiia ta zmist zaniat iz muzykoterapii, spriamovanykh na profilaktyku ta likuvannia psykosomatychnykh zakhvoriuvan u ditei 6–10 rokiv [Organization and content of music therapy sessions aimed at the prevention and treatment of psychosomatic diseases in children 6–10 years]. *Fizyczne vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi [Physical Education, Sports and Health Culture in Modern Society]*, 1, 141-146 [in Ukrainian].
6. Ivanitskiy, R., & Aloshyna, A. Funktsionalnyi stan oporno-rukhovoho aparatu ditei serednoho shkilnoho viku z vadamy slukhu [Functional state of the musculoskeletal system of children of middle school age with hearing impairments]. *Fizyczne vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi [Physical Education, Sports and Health Culture in Modern Society]*, 3, 100-106 [in Ukrainian].
7. Momot, O. O. (2016). Sutnist poniattia "zdoroviazberezhuvalne seredovyshe" vyshchoho navchalnoho zakladu [The essence of the concept of «health-saving environment» of higher education]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of the modern teacher]*, 6, 31-33 [in Ukrainian].
8. Naumenko, N. V. (2016). *Pidhotovka maibutnoho vchytelia do formuvannia dukhovnoho zdorovia molodshykh shkoliariv [Preparation of the future teacher for the formation of spiritual health of younger students]*. (Extended abstract of PhD diss.). Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody. Kharkiv [in Ukrainian], 2016. 20 c.
9. Nebesnyi, Yu., & Vorobiova, I. (2012). Zberezhenia zdorov'ia shkoliariv – odna z naivazhlyvishykh problem sohodennia [Preserving the health of students is one of the most important problems of today]. *Osnovy zdorov'ia ta fizychna kultura [The basics of health and physical education]*, 10, 5 [in Ukrainian].
10. Pankova, N. (2013). Orhanizatsiia zdorov'iaspriamovanoi diialnosti navchalnoho zakladu [Organization of health-oriented activities of the educational institution]. *Dyrektor shkoly [School Director]*, 4, 1-5 [in Ukrainian].
11. Savliuk, S. P. (2016). Otsinka funktsionalnoho stanu ditei 6–10 rokiv iz depriyvatsiieiu zoru v protsesi fizychnoho vykhovannia [Assessment of functional status of children 6–10 years of age with visual deprivation in the process of physical education]. *Fizyczne vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi [Physical Education, Sports and Health Culture in Modern Society]*, 3, 66-71 [in Ukrainian].
12. Slyvka, L. (2015). Rozvytok piznavalnoi aktyvnosti maibutnikh vchyteliv pochatkovykh klasiv pry vyvchenni "Metodyky navchannia osnovam zdorovia" [Development of cognitive activity of future primary school teachers in studying «Methods of teaching the basics of health»]. *Molod i rynek [Youth and the market]*, 2, 89-92 [in Ukrainian].
13. Strashko, S. (2011). Teoretyko-metodolohichni osnovy pidhotovky vchytelia osnov zdorovia v Ukraini [Theoretical and methodological bases of preparation of the teacher of basics of health in Ukraine]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of the modern teacher]*, 8-9 (117-118), 48-53 [in Ukrainian].
14. Filak, Ya. F. (2016). Zasoby fizychnoi reabilitatsii ditei molodshoho shkilnoho viku z kifotychnym porushenniam postavu [Means of physical rehabilitation of young school children with kyphotic dysfunction]. *Fizyczne vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi [Physical Education, Sports and Health Culture in Modern Society]*, 2, 76-82 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 04.01.2020